

MINISTER PROWINCJALNY XXI WIEKU

FIGURA I ROLA MINISTRA PROWINCJALNEGO

Wstęp

Według zamysłu organizatorów, powinna to być wstępna konferencja dająca obraz tego, co później będzie rozwijane podczas całego spotkania, które rozpoczynamy. Dlatego ograniczę się do zaprezentowania głównych zarysów figury Ministra Prowincjalnego i jego roli w sprawowaniu swej braterskiej posługi.

Po wyjaśnieniu metody, przechodzę od razu do tematu.

Ministrowie Prowincjalni XXI wieku

1. Hiszpański teolog Jose Ignacio Gonzalez Faus, S.I., dwa lata temu napisał artykuł pt. „Biskupi XXI wieku”¹. Przez analogię istniejącą pomiędzy władzą kościelną i zakonną (używaną w niektórych współczesnych dokumentach Kościoła²), wydaję mi się czymś poprawnym zastosowanie tego tytułu do naszych Prowincjałów w kontekście spotkania Kurii Generalnej z nowymi Ministrami Prowincjalnymi.

2. Mówienie o „Ministrach Prowincjalnych XXI wieku” oznacza podjęcie problemu ich tożsamości (figura) oraz ich misji (rola) w dzisiejszych czasach, u początków XXI wieku.

3. Cytowany powyżej autor najpierw przedstawia niektóre tezy na temat Kościoła, gdyż nie można pojąć posługi Biskupa z pominięciem jej relacji do Kościoła i członków Ciała Mistycznego. Podobnie nie można pojąć posługi Ministra Prowincjalnego, jeśli pominiemy jej relację do „Wspólnoty braterskiej” (Zakonu, Prowincji) i dlatego najpierw musimy odnieść się do wspólnoty. Następnie, jak to uczynił w swym artykule Gonzales Faus w przypadku Biskupa, opiszemy figurę i rolę Ministra Prowincjalnego.

I. Relacja Ministra Prowincjalnego ze „Wspólnotą braterską”

4. „Kiedy św. Franciszek usłyszał słowa o rozesłaniu uczniów, założył wspólnotę braterską Zakonu Braci Mniejszych”³.

5. Minister Generalny John Corriveau będzie mówił o „Braterskiej Wspólnocie” i o tym wszystkim, co ona dla nas znaczy. Ja natomiast ograniczę się w moim wystąpieniu do przedstawienia związków, jakie istnieją pomiędzy Ministrem Prowincjalnym a Prowincją i Zakonem (również z innymi Prowincjami i Kurią Generalną) w XXI wieku.

6. Wyjdźmy od aktualnego rozumienia Prowincji, jakie znajdujemy w Konstytucjach: „Prowincja to grupa braci i braterskich wspólnot domowych z własnym terytorium, i pod zarządem Ministra Prowincjalnego” (Konst 110, 2).

¹ J. I. González Faus, *Iglesia Viva*, n. 208, oct.-dic., 2001, pp. 133-148.

² *Mutuae Relationes*, n. 13.

³ Cost 3, 1; I CPO, 11; IV CPO, 15, 16; V CPO, 21,...

To pojęcie Prowincji, które może sprawiać wrażenie pewnego ograniczenia (i stało się tak w przeszłości, stąd problem tzw. „prowincjalizmu”), jest uzupełnione następującym stwierdzeniem: „Ministrowie Prowincjalni, w duchu braterskiej wspólnoty, niech chętnie udzielają pomocy w tego rodzaju potrzebach (chodzi tu o „dobro całego Zakonu, Prowincji i poszczególnych braci” o czym w paragrafie 3), przez czasowe wysyłanie braci do innych Prowincji” (Konst 113, 4).

Marie-Antoine, komentując ten numer Konstytucji, podaje przykłady niektórych potrzeb, które istnieją „przede wszystkim w dziedzinie formacji, nauczania lub jakiegokolwiek innej specjalizacji” - i dodaje - „**chodzi o konkretne przeżywanie braterstwa przekraczającego granice Prowincji**”⁴.

To stwierdzenia autora jest wzmocnione dwoma strukturami istniejącymi aktualnie w naszym Zakonie, które są ściśle związane ze strukturą Prowincji: są to **Konferencje Przełożonych Wyższych i Plenarne Rady Zakonu**. Dlatego dziś nie można już mówić o Prowincji zamkniętej w sobie, gdyż ma ona być otwarta na inne Prowincje i na cały Zakon.

„Zarządzanie”, o którym jest tekście (w wersji łacińskiej mówi się o Ministrze Prowincjalnym, który «praeest») ma na celu -jak twierdzi św. Augustyn - przyniesienie zysku innym, a nie czerpanie zysku dla siebie samego: «praesint ut prossint» i «non tam praesesse quam prodesse»⁵.

7. Ta nowa mentalność i koncepcja Prowincji wymaga od Ministra Prowincjalnego ścisłych relacji:

- a) z Prowincją złożoną z braci i wspólnot braterskich własnego terytorium;
- b) z Zakonem (inne Prowincje, Kuria Generalna, itp.).

8. Relacja Ministra Prowincjalnego ze „swoją Prowincją”

Ta relacja polega na tym, że Minister Prowincjalny powinien wypełniać swoją posługę braterską względem wspólnot lokalnych i braci z udzieloną mu władzą, analogiczną do posługi pastoralnej polegającej na „nauczaniu, uświęcaniu i rządzeniu”⁶. Powinien on też jednocześnie starać się, aby Prowincja zdobyła lub umocniła swoje **specyficzne oblicze**, które tworzy jej własna historia i tradycja, położenie geograficzne oraz kontekst społeczno-kulturowy⁷.

Odnosnie posługi braterskiej, jaką Minister Prowincjalny wykonuje wobec „swojej” Prowincji, powiemy w dalszej części wystąpienia.

Co zaś dotyczy się kontekstu społeczno-kulturowo-religijnego, Minister Prowincjalny powinien brać pod uwagę swoją specyficzną kulturę i promować dialog z innymi „instytucjami” danego terytorium, zarówno świeckimi jak i kościelnymi.

⁴ Marie-Antoine Painchaud, , *Les Constitutions des Frères Mineurs Capucins de 1882*, Montréal 1983 p. 221.

⁵ S. Agostino, *Sermo* 340, PL 1484

⁶ *Mutuae relationes*, n. 13.

⁷ Por. Mario Vacca, Somasco, *Il ministero del Superiore Maggiore nel cammino di Comunione della Chiesa*, oggi, in Autori Vari, *La responsabilità del Superiore Maggiore*, Editrice Rogate, Roma 1988, p. 40

9. Relacje Ministra Prowincjalnego z Zakonem

Drugą relacją Ministra Prowincjalnego związaną z jego posługą, jest relacja z Zakonem jako centrum charyzmatycznym. Z niego czerpie on swoją rację istnienia i moc do wypełniania swojej misji w świecie i Kościele „zgodnie z charyzmatem własnego Zakonu”⁸, jak potwierdzają to jednomyślnie wszystkie dokumenty Kościoła.

Z tego wynika, że cała Prowincja i ten, który nią zarządza, czyli Minister Prowincjalny, powinna mieć z charyzmatycznym centrum żywą łączność, dzięki której otrzyma życie, natchnienie i pouczenie odnośnie jednego, wspólnego charyzmatu oraz zdobędzie znajomość potrzeb całego Zakonu i jego członków. Jednocześnie każda Prowincja ubogaci charyzmat swoją specyfiką i kreatywnością.

Relacje z charyzmatycznym centrum normalnie istnieją poprzez poznawanie i wcielanie w życie Konstytucji, Plenarnych Rad Zakonu i Listów okólnych Ministra Generalnego, poprzez odwiedziny pastoralne, urzędy Kurii Generalnej i Konferencje Wyższych Przełożonych.

Tak więc, w miarę jak Minister Prowincjalny i jego zarząd jest świadomy tego wszystkiego, czyli stara się zachować i wzmacniać owe relacje z charyzmatycznym centrum, będzie można mówić o Prowincji, która uczestniczy w życiu Zakonu i tworzy część tego samego ciała, czyli tej samej wspólnoty braterskiej założonej przez św. Franciszka. W przeciwnym wypadku, jeśli Minister Prowincjalny nic nie uczyni w „swojej” Prowincji z tego, o czym była mowa powyżej, to trzeba będzie powiedzieć, że taka Prowincja jest zamknięta w sobie, nie posiada ani tożsamości kapucyńskiej ani znaczenia franciszkańskiego dla współczesnych ludzi.

II: Jacy powinni być Ministrowie Prowincjalni XXI wieku

10. Te pojęcia i terminy wyrażone w formie tez w celu lepszego zapamiętania, prowadzą nas do drugiej części mojego wystąpienia, którą rozpocznę następującymi pytaniami: Jacy bracia będą w stanie zrealizować te dwie relacje ze „Wspólnotą braterską” i w jej dwóch wymiarach: w wymiarze prowincjalnym i ogólnozakonnym? Czym się powinni odznaczać bracia wezwani do bycia Ministrami Prowincjalnymi XXI wieku?

11. Pozwólcie, że znów posłużę się analogią z biskupami. Tym razem zastosuję do naszego zagadnienia tekst św. Augustyna, który opisuje swoją podróż do Milano, aby spotkać się ze św. Ambrozjuszem. Augustyn pisze: „Ten człowiek Boży przyjął mnie jak ojciec i jako biskup był bardzo zadowolony z mojej pielgrzymki. I ja też od razu pokochałem go, chociaż na początku nie jako nauczyciela prawdy, gdyż nie żywiłem żadnej nadziei znalezienia jej w Kościele, ale jako osobę okazującą mi życzliwość”⁹.

W tym tekście możemy dostrzec pierwsze rysy Ministra Prowincjalnego w jego relacji do braci, którym ma służyć¹⁰.

⁸ *Mutuae relationes*, n. 13.

⁹ *Confessioni* 5, 13, 23.

¹⁰ Rnb IV.

12. Człowiek Boży

W taki sposób św. Augustyn zdefiniował św. Ambrożego. Tacy też powinien być Minister Prowincjalny: **Człowiek Boży**. Bracia, którzy przychodzą do Ministra Prowincjalnego pragną spotkać człowieka i brata, który mówi o Bogu swoim życiem i swoimi ustami. O Bogu, którego zna i jest bardzo blisko Niego, tak jakby widział Niewidzialnego¹¹. Dlatego oczekują od niego - jak mówi Paweł VI - : „Prostoty życia, ducha modlitwy, miłości względem wszystkich, szczególnie względem ubogich i odrzuconych, posłuszeństwa i pokory, oderwania i wyrzeczenia siebie samego. Bez tych cech świętości słowa (Ministra) z trudnością przenikną do serc ludzi (braci) naszych czasów. Staną się puste i bezpłodne”¹².

Minister jako „człowiek Boży”, powinien być człowiekiem modlitwy¹³, człowiekiem Słowa, świadomym prymatu łaski w jego życiu osobistym¹⁴. Tylko wtedy będzie mógł często karmić swoich braci „pokarmem Słowa Bożego”, jak przykazuje Kodeks Prawa Kanonicznego¹⁵.

13. Ludzie, którzy przyjmują bezwarunkowo

„**Przyjął mnie jak Ojciec**” - mówi św. Augustyn. Analogicznie można powiedzieć, że Minister Prowincjalny powinien być tym **szczególnym bratem, który przyjmuje**, to znaczy przyjmuje zawsze, bezinteresownie, z miłością, bez względu na osobę. Przyjmuje brata grzesznika lub w trudnościach z jeszcze większym miłosierdziem (por. Konst 108, 4), jak ukazuje to św. Franciszek w swym liście do Ministra. Przyjmuje i przebacza, przyjmuje i zapomina, przyjmuje i ofiaruje na nowo swoją przyjaźń, jeśli dany brat ją stracił.

Owoce tego przyjęcia i życzliwości względem Augustyna była miłość i szacunek dla biskupa Ambrożego. Tak też będzie i z braćmi, jeśli Ministrowie przyjmą ich w ten sam sposób.

14. „Zaślubieni ze wspólnotą braterską”

Z relacji istniejących pomiędzy Ministrem Prowincjalnym i „braterską wspólnotą”, jak to już widzieliśmy w pierwszej części wykładu, wynika, że Minister Prowincjalny powinien być „zaślubiony ze wspólnotą braterską”, podobnie jak biskup powinien być zaślubiony z diecezją, według wyrażenia św. Augustyna.

„Zaślubiony” oznacza związany z „braterską wspólnotą” więzią, która jest sakramentem miłości Chrystusa do swojego Kościoła. Minister nie powinien służyć swojej Prowincji tylko jakby „przejściowo”, chociaż czas jego posługi jest ograniczony. Gdy brat jest Ministrem, musi całkowicie poświęcić się braciom, cieszyć się z ich obecności, towarzyszyć im na drodze powołania, znać ich osobiście i być znanym przez nich, tak, aby można było powiedzieć, że Minister i „jego” Prowincja „stanowią jedno”, jak pragnął tego Jezus (por. J 17).

¹¹ Paweł VI, *Evangelii Nuntiandi*, n. 76.

¹² Paweł VI, *Evangelii Nuntiandi*, n. 76.

¹³ San Francesco, *Descrizione del superiore*.

¹⁴ R. Fisichella, *Il vescovo e i suoi sacerdoti*, Bollettino del Clero, n. 9, p. 433.

¹⁵ KPK 619.

15. Ośrodki jedności

W ten sam sposób, z racji swej relacji z braterską wspólnotą, która ze swej istoty jest jednością (por. Konst VI), Minister Prowincjalny powinien odczuwać gorące pragnienie tworzenia jedności, zamiast forsować wraz ze swym zarządem określoną ideę, chociaż byłaby ona jak najbardziej słuszna.

Ale jedność tworzy się wychodząc od wewnątrz, nie od zewnątrz. Św. Augustyn zwykł mawiać: „**Z wami**, jestem chrześcijaninem”¹⁶. Św. Piotr natomiast: „Jestem współprezbiterem z **wami**”. Trzeba koniecznie być razem z braćmi, ze wspólnotą. Dzisiaj Ministrowie Prowincjalni narażają się na niebezpieczeństwo rozproszenia i bycia zbyt długo „nieobecny” we wspólnocie prowincjalnej z powodu różnych spotkań, w których muszą uczestniczyć. Powinni wziąć pod uwagę tą rzeczywistość.

16. Ludzie profetyczni i integrujący

W końcu, ostatnim rysem Ministra Prowincjalnego XXI wieku jest bycie „ludźmi profetycznymi, którzy integrują”.

„W Kościele (i w instytucjach takich, jak nasz, które w jakiś sposób są w relacji do niego) istnieje dziwna relacja między lokalnością i uniwersalnością, która - mówi Gonzalez Faus w swym artykule - jeśli zrealizowałyby się teraz, może mogłaby być wielkim znakiem dla podzielonego i zranionego świata przez walki między lokalizmami i uniwersalizmami”¹⁷.

Taka relacja w sposób szczególny może odnosić się do biskupa i Ministra Prowincjalnego, który nie powinien oddzielać tych dwóch wymiarów jakimi są **lokalność (prowincja) i uniwersalność (Zakon)**. Umiejętność połączenia ich i przeżywania ich w sposób odpowiedni jest obowiązkiem każdego Ministra Prowincjalnego, który powinien odrzucać ekstrema, czyli nie koncentrować się tylko na Prowincji, ani nie zaniedbywać jej zajmując się tylko sprawami całego Zakonu.

Paweł VI ustanowił w sposób magistralny równowagę pomiędzy Kościołem lokalnym i Kościołem uniwersalnym¹⁸, co można też zastosować do naszego przypadku.

Minister Prowincjalny w swym animowaniu i zarządzaniu Prowincją powinien, z jednej strony, unikać „prowincjonalizmu”, który przekłada wartości kulturalne, społeczne i polityczne nad wartości charyzmatu i wiary, co osłabia wewnętrzną jedność Zakonu redukując go do pewnego rodzaju „federacji” (Mario Vacca), z drugiej zaś strony, powinien robić wszystko, aby Prowincja, jeśli nie będzie zakorzeniona w kontekst swego kraju, nie stała się czystą abstrakcją.

Innymi słowy, Minister Prowincjalny i wszyscy bracia powinni starać się, aby Prowincja dojrzewiała do pełnego utożsamienia się z charyzmatem Zakonu i jednocześnie potrafiła żyć zanurzona w kontekst własnego kraju stając się w ten sposób dla ludzi konkretnym znakiem¹⁹.

¹⁶ „Boję się tego, kim jestem dla was, pociesza mnie to, kim jestem z wami. Dla was jestem biskupem, z wami, chrześcijaninem. Pierwsze jest obowiązkiem, drugie - łaską; pierwsze niebezpieczeństwem, drugie - zbawieniem” *Sermo* 340, PL 38, 1483.

¹⁷ J. I. González Faus, *Iglesia Viva*, 11.

¹⁸ Paweł VI, *Evangelii Nuntiandi*, n. 62-64.

¹⁹ Grups de reflexió del cevre (1997-2000), *El que és nou demana novetat*, 32.

Formacja braci i wspólnot w tym podwójnym kierunku powinno być największą troską Ministrów Prowincjalnych, jak o tym zaraz się przekonamy.

III: Kierunki i cele posługi Ministra Prowincjalnego

17. Ostatnim zagadnieniem, którym się teraz zajmiemy, jest rola Ministra Prowincjalnego w „swojej Prowincji”. Innymi słowy, czemu najbardziej powinien się on poświęcać i do jakiego celu najbardziej powinien dążyć.

Nasze Konstytucje i inne dokumenty Zakonu podają bardzo precyzyjne wskazówki odnośnie wyżej wymienionych zagadnień. Jasno rozróżniają i ustanawiają ich priorytet:

1. Formacja lub lepiej proces formacyjny braci;
2. Zarządzanie Prowincją.

Priorytet formacji

18. W ostatnich czasach przełożeni wyżsi (jak również i ci niżsi) byli i są nadal zaabsorbowani różnymi sprawami czysto administracyjnymi i organizacyjnymi.

Dokument „Wymiar kontemplacyjny” Kongregacji do spraw Zakonników mówi jasno: „...przełożeni niech się czują i będą traktowani przede wszystkim jako przewodnicy we wzroście duchowym i działalności duszpasterskiej każdego zakonnika i całych wspólnot”²⁰.

Nasze Konstytucje, idąc tą linią, ustanawiają: „Jakkolwiek wszyscy bracia powinni być wychowawcami, to jednak potrzebni są tacy, którzy obdarzeni większym poczuciem odpowiedzialności, będą to tego obowiązku przeznaczeni. Wśród nich, na pierwszym miejscu należy wymienić ministra prowincjalnego i gwardianów, którzy są zwyczajnymi animatorami i koordynatorami w procesie wychowania braci” (Konst 23, 6).

W innym paragrafie, mówiąc o formacji ciągłej, te same Konstytucje stwierdzają: „Równocześnie zaś tego rodzaju formację, należy uważać za **zwyczajny i pasterski obowiązek wszystkich przełożonych**” (Konst 42, 3)²¹.

19. Konstytucje definiują precyzyjnie czym jest formacja. Oto jak to czynią: „Formacja jest to kształtowanie braci wspólnot braterskich w taki sposób, aby nasze życie stawało się coraz bardziej zgodne ze świętą Ewangelią i duchem franciszkańskim. Formacja ta winna być ciągła, czyli trwać przez całe życie i obejmować zarówno wartości ludzkie jak i życie ewangeliczne i zakonne” (Konst 22, 1).

Definicja ta jest bardzo różni się od tej, która koncentrowała się jedynie na aspekcie intelektualnym lub tylko po prostu na przygotowaniu technicznym do zawodu, chociażby o charakterze apostołskim.

Z powodu tej zmiany, która nastąpiła w rozumieniu formacji, jest czymś oczywistym, że ta dziedzina stanowi pierwszy obowiązek i zadanie Ministra Prowincjalnego.

20. Konstytucje nie tylko definiują czym jest formacja, ale także wyróżniają jej wartości czy wymiary. Pośród tych wymiarów wskażemy na te główne, które dzisiaj szczególnie powinny być wdrożone w życie:

²⁰ *Wymiar kontemplacyjny*, n. 16.

²¹ Inne teksty: 5, 3; 185, 3; IV PRZ nr 72.

21. **Wymiar duchowy:** por. Konst 52, 4; 53 (modlitwa); 157, 2 (troska o braci i o sprawy duchowe); 157, 5 (wierny strażnik naszego sposobu życia); 158, 1 (posługa Słowa Bożego i staranie się o odpowiednie dla braci wykształcenie i formację zakonną); 159, 1 (szukanie i wypełnianie woli Bożej); Listy okólne Ministra Generalnego Johna Corriveau o modlitwie.
22. Wymiar ewangeliczno-braterski: por. Konst 11, 3; 23, 4; 78, 2; 80, 1; 86; 88; 89; 92; 94; 95; 96; 140, 1; Listy okólne nr 11 i 20 Johna Corriveau.
23. Wymiar ubóstwa-mniejszości: por. Konst 60, 1. 2. 4.; 61, 3; 62, 4; 63, 2; 65, 1-4; 66, 1-4; 67, 1-5; 71, 4; 91, 3-6; Dokument VI PRZ „Życie w ubóstwie i miniejszości”.
24. Wymiar apostołski: por. Konst 77, 1; 78, 3; 78, 4; 107, 1; 145, 5-6; 146, 1-3; 146, 4; 150, 3; 107, 1; 176, 7; odnośnie zagadnienia dialogu z biskupami i Kościołem lokalnym: *Mutuae Relationes*□.
25. Ten pierwszy i najważniejszy obowiązek Minister Prowincjalny powinien wypełniać osobiście (kan. 919; Rb 10; Rnb 4, 93) poprzez odwiedziny (Konst 161, 3. 6), dialog (157, 3), napomnienie (160, 1-4) i wspólne poszukiwanie woli Bożej (157, 3). W pozostałych sprawach powinien posługiwać się innymi braćmi, szczególnie braćmi definitorem, gwardianami oraz braćmi ekspertami i animatorami.

Zarządzanie Prowincją

26. Minister Prowincjalny ma jeszcze inne obowiązki i zadania, które streszczę w słowie „zarządzanie”.
- Chodzi tu dziedzinę obejmującą mnóstwo spraw. Wystarczy zobaczyć w indeksie analitycznym aktualnych Konstytucji hasło „Minister Prowincjalny”, aby zdać sobie z tego sprawę. Odnośniki w niektórych przypadkach wskazują tylko na Ministra, w innych wraz ze swoim Definitorem.
- Oto niektóre z nich:
27. W odniesieniu do kandydatów: 17, 3; 18, 3; 19, 1; 20, 2; 34, 2; 36, 1. 2; 16; 25; 26; 27. 2.
28. W odniesieniu do profesów czasowych: 32, 1; 32, 3; 35, 2.
29. W odniesieniu do formacji: 39, 5. 6.
30. W odniesieniu do Wiceprowincji: 132; 133.
31. W odniesieniu do Kustodii: 136; 137; 161.
32. W odniesieniu do ekonomii: 66, 1; 71, 1-2. Zob. ważne aspekty rozwinięte w VI PRZ nr 24; 34; 36; itp.
34. W odniesieniu do ustanowienia braterskich wspólnot i nominacji przełożonych domowych: 140, 1; 141, 5; do wikarego: 141, 1; do ekonomów: 171, 1-2; urzędników Kurii: 129, 5.
35. W odniesieniu do apostołatu: 146, 3; 158, 2; 176-178.
36. W odniesieniu do Ministra Generalnego: sprawozdanie ekonomiczne - 71, 5; przedstawienie misjonarzy Generalowi - 176, 2; 178, 2; sprawozdanie z trzechlecia - 71, 5-6; 163, 3.

Zakończenie

37. W moim wystąpieniu przedstawiłem wizję globalną i oczywiście niekompletną, figury i roli Ministra Prowincjalnego. Mimo to, mam nadzieję, że pomoże wam ona w uświadomieniu sobie, z jednej strony, waszej posługi braterskiej względem braci i wspólnot na waszym terytorium, z drugiej strony, waszego wkładu w budowę Zakonu (i inne Prowincje) oraz Kościoła.

Kończąc, pragnę powiedzieć, że to wszystko, co zostało tu powiedziane, powinniście wcielić we własne życie **powierając się Panu**, który prowadzi i rządzi historią braci wam przez Niego powierzonych. Powierzmy też Panu **animację** braci, która jest jakością waszego życia i działania i która polega na ożywianiu, dodawaniu odwagi, wzbudzaniu entuzjazmu, nadziei i jest owocem mistyki wypływającej z całkowitego oddania się Jezusowi i jego sprawie.

Rzym, 20 października 2003

br. Aurelio Laita